

обґрунтованих нормативів питного водопостачання залежно від району та умов проживання;

Кожному споживачеві питної води державою гарантується право вільного доступу до інформації про якість питної води. З цією метою центральний орган виконавчої влади з питань житлово-комунального господарства щороку готує і оприлюднює в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, Національну доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні, забезпечує заінтересовані органи державної влади, громадські організації, підприємства, установи, організації та громадян інформацією про випадки і причини забруднення питної води, порядок розрахунку тарифів на послуги централізованого водопостачання і водовідведення.

У разі, коли питна вода має відхилення за показниками від державного стандарту, органи місцевого самоврядування інформують споживачів через засоби масової інформації про її якість та вживають заходів, пов'язаних з відверненням загрози здоров'ю людей.

Забезпечення питного водопостачання розглядається як важливе екологічне, економічне, соціальне та морально-етичне завдання державної політики у галузі використання питної води та відповідної системи державних і громадських органів. Це юридично самостійні державні, самоврядні й громадські інституції, уповноважені здійснювати організаційно-розпорядчі, координаційні, консультативні, організаційно-експертні, контрольні та інші функції в галузі забезпечення екологічної безпеки, ефективного використання природних ресурсів і охорони використання питної води. Державне регулювання відносин у сфері охорони і використання питної води відіграє важливу роль у розв'язанні багатьох екологічних проблем, а саме, збереження біологічного різноманіття, вичерпання або надмірне використання не відновлюваних природних ресурсів, порушення унікальних екосистем, а найголовніше – забезпечення населення якісною питною водою.

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБГОВОРЕННЯ ПРОЕКТУ КОДЕКСУ СУДДІВСЬКОЇ ЕТИКИ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІОЛОГО-ПРАВОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Рачинська В.Я.

(аспірантка Інституту законодавчих передбачень та правової експертизи)

За результатами всеукраїнського обговорення проекту Кодексу суддівської етики була відмічена значна активність суддівського корпусу та науковців стосовно надання пропозицій до цього проекту.

Так, низкою резолюцій «круглих столів» (зокрема, у Дніпропетровській, Івано-Франківській, Полтавській, Хмельницькій областях) з обговорення проекту було запропоновано визначити коло осіб, на яке поширює дію Кодекс суддівської етики. Кодекс був доповнений цим положенням (ст. 3).

Резолюцією «круглого столу» у Луганській області внесено пропозицію змінити правило, яке міститься у загальних положеннях проекту: «Кандидати на посаду судді з моменту подання заяви до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України беруть на себе обов'язки та обмеження, які встановлені цим Кодексом для суддів». На думку учасників даного «круглого столу», не можна примушувати осіб, які тільки намагаються стати суддею, нести ті обов'язки, які передбачені для суддів. Наприклад, у пункті 5.5. передбачено, що суддя не може обіймати оплачувані посади та виконувати іншу оплачувану роботу, окрім наукової, викладацької та творчої. Таким чином, виходячи з положень Кодексу, кандидат у судді після подачі заяви до ВККСУ повинен звільнитися зі своєї роботи, якщо він не є викладачем чи науковим співробітником.

З метою врахування наведених слушних пропозицій проект Кодексу був доповнений п. 3.2.

Учасники «круглого столу» в Автономній Республіці Крим висловили потребу у додатковому обґрунтуванні назви запропонованого проекту, а саме Кодексу, оскільки, на їх думку, розробка будь-якого Кодексу передбачає проведення заходів щодо кодифікації законодавства, його об'єднання, що свою чергу призводить до його більш простого застосування.

Разом з тим вимога до назви Кодексу суддівської етики безпосередньо викладена у Законі України «Про судоустрій та статус суддів».

Учасники «круглого столу» у Дніпропетровській області висловили припущення, що положення про те, що морально-етичні вимоги до суддів пред'являються як у позасудовій діяльності так і в «особистому житті» є спірним та не узгоджується зі статтею 32 Конституції України (Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя). Також запропонували розмежувати норми та принципи поведінки суддів при здійсненні «професійної діяльності» та у «позаслужбовій діяльності».

Дані зауваження були враховані при викладенні п. 1.2 проекту закріпленні права судді на приватне життя (п. 2.3). Разом з тим розмежування норм та принципів поведінки суддів при здійсненні «професійної діяльності» та у «позаслужбовій діяльності» не виглядає доцільним, оскільки спосіб дій та поведінки судді мають підтримувати впевненість суспільства у чесності та непідкупності судових органів, незалежності і справедливості судової влади лише під час безпосереднього відправлення правосуддя.

Резолюцією «круглого столу» у Запорізькій області висловлено пропозицію замінити словосполучення «розумної, поміркованої, законослухняної та поінформованої людини», які зустрічаються у п.п. 3.2, 4.1, 5.3, 5.9, 7.4 на словосполучення «пересічного громадянина» або взагалі виключити посилання на адресата, як умову реалізації відповідного правила поведінки. З наведеною пропозицією, на нашу думку, слід частково погодитися, оскільки до нормативно-правового акту як до регулятора суспільних відносин висуваються вимоги точності, зрозумілості та максимально можливого рівня уникнення неоднозначності трактування. Разом з тим у даному випадку таке формулювання, як «думка законослухняної, поміркованої, розсудливої та поінформованої людини» є загальнозрозумілим та дозволяє конкретизувати, наприклад, вимогу п. 7.3 («Суддя не повинен приймати подарунки, позики або послуги, якщо такі дії, на думку законослухняної, поміркованої, розсудливої та поінформованої людини, можуть створити враження впливу на рішення у справі, яка перебувала або перебуває на розгляді судді, або спричинити конфлікт між обов'язками судді та його особистими інтересами»). Останнє положення виглядає усіченим в редакції: «Суддя не повинен приймати подарунки, позики або послуги, якщо такі дії можуть створити враження впливу на рішення у справі, яка перебувала або перебуває на розгляді судді, або спричинити конфлікт між обов'язками судді та його особистими інтересами».

На думку Комітету Верховної Ради України з питань верховенства права та правосуддя, положення щодо демонстрування суддею високих морально-етичних стандартів поведінки, слід розширити вимогами стосовно додержання таких стандартів.

У даному випадку слід погодитися, що суддя має додержуватися високих морально-етичних стандартів поведінки. Разом з тим, якщо суддя таких стандартів не додержується, демонструвати їх він також не може. Тобто, дані слова в наведеному контексті можна розглядати як синоніми, дублювання яких, на нашу думку, є зайвим.

Комітетом також запропоновано у статті «Незалежність» покласти на суддю обов'язок повідомляти органи суддівського самоврядування, а за наявності підстав – і правоохоронні органи про факти позапроцесуальних звернень до нього з пропозиціями, вимогами, погрозами та іншими фактами протиправного втручання в його діяльність з розгляду справ.

Відповідно до ч. 3 ст. 47 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», суддя має право звернутися з повідомленням про загрозу його незалежності до Ради суддів України, яка зобов'язана невідкладно перевірити і розглянути таке звернення за участю судді та вжити необхідних заходів для усунення загрози. П. 18.2 проекту Кодексу

закріплено, що суддя інформує орган суддівського самоврядування або Комісію етики суддів про випадки неетичного відношення до нього. Тобто, на нашу думку, дані питання знайшли належне відображення на законодавчому рівні та на рівні проекту Кодексу.

Комітетом вказано також на необхідність уточнення компетенції органів суддівського самоврядування із запобігання порушенням норм суддівської етики і реагування на них, зокрема, щодо розгляду цих питань на зборах судців відповідних судів. На думку Комітету, слід надати можливість головам судів застосовувати відповідні профілактичні заходи щодо суддів, які проявляють схильність до порушень правил суддівської етики, якщо така поведінка не тягне за собою дисциплінарної відповідальності. Це органічно впливає з ролі голови суду як найавторитетнішого члена суддівського колективу.

Згідно з ч. 5 ст. 115 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», збори суддів місцевих та апеляційних судів обговорюють питання щодо внутрішньої діяльності суду чи роботи конкретних суддів або працівників апарату суду та приймають з цих питань рішення, які є обов'язковими для суддів та працівників даного суду. Безперечно, на зборах суддів можуть бути розглянуті питання порушення окремих суддями норм суддівської етики. Разом з тим, наведені питання, в першу чергу, належать до компетенції Комісії етики суддів.

Пропозиції Комітету щодо права судді на самовідвід полягають у доданні до обов'язків судді також обов'язок погодитись із заявленим клопотанням про його відвід; мету зловживання правом на самовідвід пропонується уточнити – «безпідставне уникнення розгляду конкретної справи». На нашу думку, перше з наведених питань повністю врегульовано чинним процесуальним законодавством. Щодо другого формулювання, «суддя не може зловживати можливістю взяти самовідвід з метою уникнення розгляду конкретної справи» (п. 11.5.2 проекту Кодексу), воно повністю відображає запропонований Комітетом зміст – в обох формулюваннях «уникнення розгляду конкретної справи» є самоціллю, а не засобом забезпечення неупередженості судді.

Резолюцією «круглого столу» у Луганській області вказано, що згідно з пунктом 2.3 проекту, що суддя може взяти самовідвід, крім випадків, коли жоден суддя не може бути призначений для розгляду справи відповідно до процесуального закону, або з огляду на терміновість справи, якщо відкладення її вирішення може призвести до серйозних наслідків для суспільства чи прав і свобод особи. Наведені виключення для заяви самовідводу суперечать положенням § 6 Кримінально-процесуального кодексу України. Відповідно до ч.5 ст. 82 КПК України: «Якщо після задоволення відводів (самовідводів) неможливо утворити новий склад суду, то вирішується питання про передання кримінального провадження до іншого суду ...». Кодекс суддівської етики, оскільки він не є процесуальним законом, не може встановлювати правил щодо відводів чи самовідводів, тому пропонуємо в п.2.3 залишити лише перше рішення. З цих же мотивів, на думку учасників «круглого столу» у Луганській області, слід виключити п. 5.9. Дані пропозиції були враховані у новій редакції проекту Кодексу.

Пункт 3.3 проекту Кодексу Комітет запропонував викласти в такій редакції: «Суддя має бути обізнаним щодо можливості задоволення своїх матеріальних інтересів за рахунок легальних доходів» і далі за текстом. Дане положення взято безпосередньо з п. 4.7 Бангалорських принципів поведінки суддів від 19 травня 2006 року, тому її було вирішено залишити без змін.

У п. 5.6 проекту Кодексу, на думку Комітету, не зовсім конкретно є заборона судді «здійснювати фінансову діяльність», а тому слід змінити це словосполучення на інше: «надавати фінансові послуги». Дане положення було викладене в іншій редакції (п. 15.2 проекту Кодексу).

За результатами «круглих столів» з обговорення проекту Кодексу суддівської етики у Хмельницькій та Дніпропетровській областях було запропоновано п. 9.2 проекту викласти у такій редакції: «Якщо в оприлюдненій інформації щодо порушення суддею

норм і принципів суспільної моралі та професійної етики містяться відомості про порушення суддею Закону України «Про захист суспільної моралі», орган суддівського самоврядування, Вища кваліфікаційна комісія суддів України, Вища рада юстиції можуть звернутися до Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі, яка відповідно до закону публічно ухвалює рішення та надає висновок.

Рішення Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі не є обов'язковим для виконання, а висновок Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі може враховуватися при ухваленні рішення щодо порушення суддею норм суспільної моралі або стандартів професійної етики, цього Кодексу органом суддівського самоврядування, Вищою кваліфікаційною комісією суддів України, Вищою радою юстиції».

Дані пропозиції були цілком враховані під час підготовки остаточної редакції проекту Кодексу (пп. 16.4-5 проекту).

На «круглому столі» в м. Києві 18.02.2013 були надані такі пропозиції.

Суддею Черкаського окружного адміністративного суду було запропоновано п. 2.7 викласти з урахуванням того, що суддя має право критично оцінити той чи інший судовий акт, якщо дана оцінка здійснена в рамках наукового дослідження та покликана вдосконалити законодавство. Дані пропозиції враховані при доопрацюванні проекту.

Стосовно положення проекту Кодексу «При прийнятті рішень суддя має бути незалежним від думки своїх колег та адміністрації суду» була оголошена проблема вільності від думки колег при колективному розгляді справи. Дану норму пропонувалося викласти у такій редакції: «При прийнятті рішень суддя має бути вільним від думки своїх колег, якщо справа розглядається суддею одноособово, та осіб, які займають адміністративні посади в суді». Наведену норму було вирішено залишити в попередній редакції, оскільки у судді є право викладення окремої думки з питань, що розглядаються за його участю.

На «круглому столі» в м. Києві 18.02.2013 мали місце також ідеї щодо доповнення проекту новим пунктом 11.6 такого змісту: «Суддя має утриматися від показу емоцій, які б свідчили про явне позитивне чи негативне ставлення до сторін процесу (емпатія, симпатія, ненависть і т.д.)».

На нашу думку, дані вимоги повністю охоплюються п. 11.2 («Суддя має дбати про те, щоб його поведінка в залі суду і поза ним сприяла збереженню і поглибленню переконання суспільства у неупередженості судді при здійсненні ним своїх професійних обов'язків»).

Пропозиція представника управління по роботі із зверненнями, запитами на інформацію та прийому громадян Вищої ради юстиції полягала в потребі вилучення пп. 14.3 і 15.3 проекту. Обґрунтування полягало в тому, що така сама вимога щодо несумісності міститься у ст. 53 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» (тобто, має місце дублювання положення). За порушення вимог щодо несумісності суддя притягається до конституційно-правової відповідальності, а за порушення Кодексу суддівської етики – до дисциплінарної.

Пропозиція виключити п. 13.5 проекту також була обґрунтована необхідністю уникнення дублювання положень закону.

На нашу думку, оскільки при регулюванні конкретних правовідносин перевага віддається нормативно-правовому акту вищої юридичної сили, беручи до уваги публічний характер Кодексу суддівської етики, дане дублювання не створює колізії правових норм. Порушення зазначених положень Кодексу суддівської етики та Закону України «Про судоустрій та статус суддів» матиме наслідком застосування положень Закону.

На основі наведеного, приходимо до висновку про загальну підтримку з боку широкої громадськості та державних органів Кодексу суддівської етики, підготовленого членами Асоціації українських правників-працівниками Інституту законодавчих передбачень і правової експертизи під керівництвом проф. Костицького В.В., та активне доручення до його доопрацювання. Значна частина наданих під час загальноукраїнського обговорення проекту Кодексу пропозицій була врахована при його доопрацюванні.